

Ústřední komise fyzikální olympiády České republiky
Úlohy krajského kola 63. ročníku FO
kategorie A

Úlohy řešte s hodnotou tíhového zrychlení $g = 9,81 \text{ m} \cdot \text{s}^{-2}$.

1. Vrány na vodě

Na vodní hladině leží čtvercová deska hmotnosti $M = 4,0 \text{ kg}$. Když si doprostřed desky sedne vrána hmotnosti m , jsou $\frac{3}{4}$ objemu desky pod vodou. Když vrána přejde do středu hrany desky, bude tato hrana právě v úrovni hladiny vody. Hustota vody $\rho_v = 1000 \text{ kg} \cdot \text{m}^{-3}$.

- Určete hmotnost vrány m .
- Určete velikost vztlakové síly, která nyní působí na desku s vránou.
- Jaká část objemu desky bude pod vodou, když na desku přisedne další vrána stejné hmotnosti? Kolik takových vran deska unese, aniž by se některá z nich namočila, pokud budou vrány na desce stát tak, aby se deska nenakláněla?

2. Samostříl

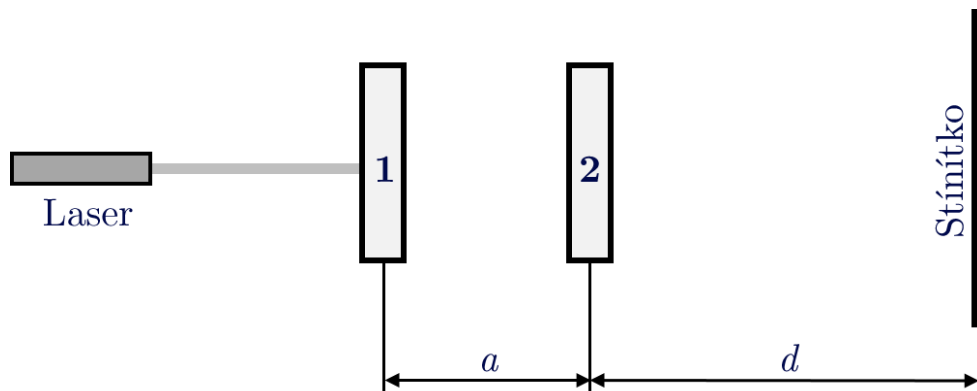
Šípy vystřelené ze samostřílu mají velikost počáteční rychlosti $v_0 = 20,0 \text{ m} \cdot \text{s}^{-1}$.

- Do jaké největší vzdálenosti může doletět šíp vystřelený ze samostřílu, který je v klidu? Jaké největší výšky přitom dosáhne?
- Samostříl je umístěný na vozíku jedoucím vodorovně rychlostí o velikosti v_0 . Do jaké největší vzdálenosti měřené na zemi může šíp vystřelený do prostoru před vozík doletět? Jaké největší výšky přitom dosáhne?
- Samostříl je umístěný na vozíku jedoucím vodorovně rychlostí o velikosti $\frac{v_0}{2}$. Do jaké největší vzdálenosti měřené na zemi může šíp vystřelený do prostoru za vozík doletět? Jaké největší výšky přitom dosáhne?

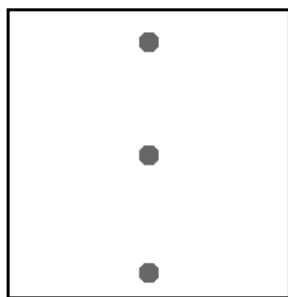
Odpor vzduchu zanedbejte. Letící šíp můžeme považovat za hmotný bod, v počátečním okamžiku je výška šípu nad zemí zanedbatelná.

3. Dvě černé skřínky

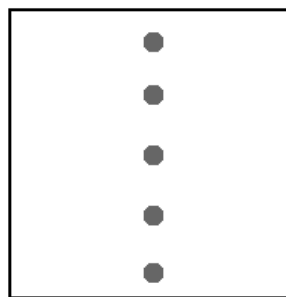
Laserový paprsek o vlnové délce $\lambda = 600 \text{ nm}$ prochází dvěma tenkými černými skřínkami, mezi kterými je vzdálenost $a = 1,0 \text{ m}$ a za kterými je ve vzdálenosti $d = 2,0 \text{ m}$ stínítko o rozměrech $5,5 \times 5,5 \text{ cm}$ (obr. 1). Na stínítku se vytvoří obraz tří bodů, mezi kterými je vzdálenost $x = 2,0 \text{ cm}$ (obr. 2). Při posouvání stínítka doprava se tato vzdálenost zvětšuje. Vyměníme-li polohu černých skříněk, vznikne na stínítku obraz pěti bodů (obr. 3), mezi kterými je vzdálenost $y = 1,0 \text{ cm}$. Při posouvání stínítka doprava se tato vzdálenost nemění.

Obr. 1

Obr. 2

Obr. 3

- Co je v první a co je ve druhé černé skříňce? Určete vlastnosti těchto prvků.
- Co uvidíme na stínítku, změníme-li vzdálenosti na $a = 2,0$ m a $d = 1,0$ m? Zvažte obě varianty poloh černých skříňek.
- Co uvidíme na stínítku ve všech těchto případech, bude-li vlnová délka laseru $\lambda_1 = 400$ nm?

Rozměry černých skříňek nepřesahují rozměry stínítka. Pro malé úhly $\text{tg } \alpha \approx \sin \alpha$.

4. Deskový kondenzátor

Ideální deskový kondenzátor má elektrody o ploše S , které jsou ve vzdálenosti d . Desky jsou nabitě a intenzita elektrického pole mezi deskami je E .

- Určete energii elektrického pole uvnitř kondenzátoru a hustotu energie tohoto pole jako funkci elektrické intenzity.
- Jaká je velikost síly nutné k tomu, aby desky kondenzátoru zůstaly oddělené?
- Nyní kondenzátor ponoříme do destilované vody s relativní permitivitou $\epsilon_r = 80$. Určete změnu tlaku vody mezi deskami. Řešte nejprve obecně, poté číselně pro $E = 10\,000$ V·m⁻¹.